

Özünü səhnədə tapan adam

Özündən sonra iz qoymaq, qurmaq, yaratmaq istəyən insanlar daim axtarışda olurlar. Onlar bir işə başlamazdan əvvəl yüz ölçüb bir biçirlər. O, 1902-ci il aprelin 11-də Şəkiddə anadan olub. Ömrünün gözəl çağları, gənclik illəri bir az çətin zamanlara düşüb. Bolşeviklər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yenidən devirmişdilər. Yerlərdə sürətlə "sovetləşmə" gedirdi. Qırmızılar özləri ilə yerlərə həm də "sosialist mədəniyyəti" gətirirdilər. Rayonlarda fəhlə-kəndli klubları yaradılır, dram dərnəkləri fəaliyyət göstərirdi. O isə hələ nə edəcəyini, fəaliyyətlə haradan başlayacağını müəyyənləşdirə bilmirdi.

Özü bu haqda xatirələrində yazırdı: "Cavanlıqda nədənsə həmişə darıxırdım, həmişə narahat idim. Məni ovundur, mənə təsəlli verə bilən bir iş axtarırdım. Ancaq onun nə olduğunu dərk edə bilmirdim. Bir dəfə Şəkiddə klubun yanından keçirdim. Gördüm çalib-oyunayrlar. Orada Mahmud adlı bir oğlan var idi. O, məni apardı kluba. Rəhbərimiz rejissor, artist, həm də müəllim olan Baxşəli Axundov idi. O vaxtdan, yəni 1921-ci ildən mənim teatr həyatım başladı".

Söhbət Azərbaycan mədəniyyətinə böyük töhfələr vermiş, yaratdığı obrazlar qalereyası ilə əbədiyaşarlıq qazanmış SSRİ Xalq artisti İsmayıl Osmanlıdan gedir.

1920-ci ildə Şəkiddə fəhlə-kəndli klubunun dram dərnəyinin üzvü kimi fəaliyyətə başlayan böyük sənətkar, görkəmli aktyor səhnə həyatının 6 ilini də Gəncədə keçirməli olub. 1922-ci ildə Gəncəyə köçən Osmanlı 6 il orada həvəskar teatrında çalışıb. Həvəskar aktyor İsmayıl Osmanlının Gəncə teatrının

nın truppasına işə qəbul olunan İsmayıl Osmanlı ömrünün sonuna qədər bu sənət ocağında çalışıb. Aktyorun Milli Dram Teatrının səhnəsində yaratdığı ilk böyük uğurlu obraz Cəfər Cabbarlının "1905-ci ildə" pyesinin tamaşasında Bahadır bəy obrazı olub.

Aktyor həyatında baş vermiş mühüm hadisələrdən bəhs edərkən görkəmli dramaturq Cəfər Cabbarlı ilə bir teatrda çalışdığını, aktyor və rejissor İsmayıl Hidayətzadə ilə bir səhnəyə çıxdığını iftixarla xatırladaraq bunları özünün xoşbəxtliyi hesab edirdi. İsmayıl Osmanlı aktyorluq təhsili almayıb. Özü bu haqda xatirələrində deyirdi ki, o vaxt belə düşünürdüm, mənə daha məktəb lazım deyil: "İsmayıl Hidayətzadənin zərgər işi mənə böyük məktəb idi. Rolda başqalaşmaq, dəyişmək üçün onun sənəti mənə bir dərs oldu".

İsmayıl Osmanlı teatrı yanaşı, kinoda da müxtəlif səpkili rollar, xarakterlər qalereyası yaradan, Azərbaycan kino tarixində istisna xidmətləri olan nadir aktyorlardandır. Onun yaratdığı "Bakıda

olduğuna bəzən insan şübhə edirdi. Onun ifasında oynanılan bütün obrazlar həyata vəsiqə alıb əbədiyaşarlıq qazanırdılar. O, yaratdığı obraza xarakter verə bilən sənətkar idi.

Xalq şairi Səməd Vurğunun "Komsomol poeması"nın motivləri əsasında rejissor Tofiq Tağızadənin quruluş verdiyi "Yeddi oğul istərəm" filmi 1970-ci ildə çəkilsə də, qəhrəmanlara bugünkü münasibət dəyişsə də, İsmayıl Osmanlının yaratdığı Kələntər əmi obrazı tamaşaçıların yanında qalan, ən çox xatırlanan obrazlardandır. Kələntər əmi haqqında öz xatirələrində bəhs edən aktyor yazır ki, bir axşam tamaşadan sonra teatrdan çıxıb evə gedirdim: "Avtobusa təzə qalxmışdım ki, bir neçə ortayaşlı qadın məni dövrəyə aldı. İlk sözləri:

- Əlin qurusun! Cəlalı Gəray bəyə necə sətdin? Öldü.

Vəziyyətin nə yerdə olduğunu anladım. Artıq bir neçə dəfə oxşar hadisə ilə qarşılaşdığım üçün özümü təmkinli aparmağa, cavab verməməyə çalışdım.

- Niyə cavab vermirsən, ay kaftar? Necə qıydın gül kimi uşağa?

Vəziyyət get-gedə gərginləşir, başqa sənişinlər də bu qadınlara qoşulurdular. Hələ yoluma bir neçə dayanacaq qalsa da, avtobus dayanan kimi düşdüm.

Ertəsi gün bu hadisəni teatrdə sənət dostlarıma danışdım. Düzü, adamların məni təhqir edəcəyindən, hətta daşa basacağımdan ehtiyat edirdim".

İsmayıl Osmanlı 1940-cı ildə Əməkdar artist, 1949-cu ildə Xalq artisti, 1974-cü ildə isə SSRİ Xalq artisti fəxri adına layiq görülmüşdür. Aktyorluq sənətində əldə etdiyi yüksək nailiyyətlər aktyora həm də dövrünün yüksək orden və medalları "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalı, "Şərəf nişanı" və "Qırmızı əmək bayrağı" ordenləri ilə təltif edilib. 76 yaşında, 22 iyun 1978-ci ildə vəfat edən aktyor Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

səhnəsində yaratdığı obrazlar onun aktyor kimi yetişməsində mühüm rol oynayıb. Aktyor 1928-ci ildə Tiflis Dövlət Azərbaycan Dram Teatrına dəvət alıb.

İsmayıl Osmanlı o sənətkarlardan idi ki, haqqında söz düşəndə sənətsünaslar, teatr tənqidçiləri, teatrsevərlər çəkinmədən "O, anadan aktyorluq üçün doğulub" ifadəsini işlədirdilər. Yaratdığı obrazlara ruh, nəfəs verən sənətkar öz işinin peşəkəri idi. Elə bu xüsusiyyətləri də onu fərqləndirir, sənətin zirvəsinə gedən yolun qaçıqlarını üzünə açırdı. 1929-cu ildə Bakıda Milli Dram Teatrı

küləklər əsir" filmində Əlibala, "Bir məhəllədən iki nəfər"də usta Mahmud, "Dəli Kür"də Məmmədli, "Əsl dost"da usta Şirəli, "İyirmiahtılar"da Şahbazov, "Nəsimi"də Fəzlullah Nəimi, "Mən ki gözəl deyildim"də Şərif dayı, "O olmasın, bu olsun"da Rza bəy, "Yenilməz batalyon"da dərzi Yusif, "Ulduzlar sönmür"də Hacı Zeynalabdin Tağıyev, "Yeddi oğul istərəm"də Kələntər və sair obrazlarını milli kinomuzun uğuru adlandıraraq, səhv etmərik.

İsmayıl Osmanlı elə bir istedad sahibi idi ki, yaratdığı obrazların aktyor rolunu

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*